

Țara Noastră

DIRECTOR: OCTAVIAN GOGA

ANUL VI

Nr. 5

FEBRUARIE

1925

În acest număr: Critica în Ardeal de Octavian Goga; Scăpătat, poezie de D. Ciurezu; „En familie” de Vinilă Russu-Ștrianu; Fuzlunea șvabo-liberală de P. Nemoianu; Teatrul unguresc la București de Alexandru Hodoș; Pribegea Făgărașul... de Al. Lăscarov-Moldoveanu; Româнизarea orașelor de Ion Luca Ciomac; Cifre cu subînțeles... de M. B. Rucăreanu; Gazeta rimată: Un apel duios de Naie Timidu; Insemnări: Apelul dlui Iuliu Maniu; Nottara; Pogromuri românești; Mai catolic decât...; Unul care are opinii; O rectificare; Popa Man și evenimentele; Fuziunea șvăbească; etc. etc.

CLUJ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: PIATA CUZA VODĂ NO. 16

Un exemplar 10 Lei

Țara Noastră

KOLOZSVÁRI M. KIR. GAZDASÁGI AKADEMIA
KÖNYVTÁRA

szám.

Critica în Ardeal

Cunoscutele conferințe dela Cluj, despre care s'a vorbit așa de mult zilele trecute în presă, sunt un prilej potrivit de a arăta un colț de țară cu învățămintele lor.

Înțelesul neobșnuit de viu cu care au fost primite arăta în deajuns de limpede starea sufletească a societății noastre din Ardeal: Cei șase ani dela unire încoace au isbutit să introducă elemente noi în psihologia acestei provincii. După o îndelungă perioadă, în care ideia solidarității locale povățuia pe deantregul spiritul public, astăzi vedem în mod explicit manifestându-se tendința de-a sacrifica celebritățile moștenite din trecut și de-a lămuri prin prisma unui examen critic toate situațiile.

E o mare inovație care se produce la noi.

Cine știe buna rânduială consacrată a zilelor de odinioară își dă seama de schimbarea puternică prin care trecem. Mai demult, e îndeobște cunoscut, în Ardeal o concepție primitivă-patriarhală făcea ca toate trebile din viața publică să fie aranjate de sinediul celor puțini, de așaziși fruntași, pentru cari inteligența sau imparțialitatea nu erau cele mai importante justificări de existență. Ceata acestor mandarini era constituită într'un tribunal care pronunța sentințe fără apel. Zeci de ani a ținut aici o astfel de dictatură a mediocrității. Conștiința publică avea adesea o înfățișare de mare moartă, fără nici un val, fără nici un sbucium. Orice împotrivire la adresa stăpânilor intoleranți se pedepsea aspru. Acum zece-douăzeci de ani, de pildă, comitetul național ostraciza pur și simplu ori-ce încercare de inițiativă individuală dincolo de barierele înguste preconizate de mănunchiuk

frunțașilor. O descurajare generală și un marasm obositor rezulta din această apăsare. Cum mergeau atunci lucrurile, o știm cu toții. În afară de două comunicate pe an ale comitetului, în afară de două discursuri banale la Camera din Budapesta și trei adunări de popor, rolul politic al partidului național era foarte redus și fără nici o consecință. În ori-ce caz, o pâclă grea de atmosferă antiintelectuală se răspândea din conaclul adunărilor dela Iăgerhornul de pe malul Dunării. De câte ori se ridica un glas de protestare, în numele sfintei solidarității a neamului mediocritatea cointereseată reacționa cu cruzime și desființa pe îndrăzneț, cum a fost cazul ziarului *Tribuna* dela Arad, când a început să judece inacțiunea și nesinceritatea d-lor Vaida-Maniu. Lumea în marea ei majoritate primea atunci poruncile amintitului tribunal. Lozinca solidarității era desigur ademenitoare și putea sluji pe seama mulțimii de-un bun paravan. De-aceia loviturile reușeau, teroarea se menținea în rânduri, și ori-ce năzuință de gândire liberă rămânea încătușată.

În mod virtual această configurație trebuia să cadă deodată cu dărâmarea hotarelor. Prin unire Ardealul se deschidea unor curente noi de simțire menite să schimbe o veche ideologie demodată. Conducerea partidului național însă, în loc să înțeleagă o asemenea axomă normală a crezut că trebuie să continue cu rețeta moștenită. Tiranii de ieri și-au perpetuat metodele. Aceiaș îngustime de judecată, aceiaș mediocră înțelegere s'au sălășluit și pe mai departe la îndrumarea unui organism îmbătrânit. Orice mobilitate de spirit, ori-ce generositate sufletească erau rele recomandății în mijlocul acestor seniori dela Blaj. În schimb, meschini retori provinciali cu spinarea moale au început să ridice capul cu orăcăitul lor răsunător. Un om, de pildă, ca părintele Man dela Gherla, afon ca intelect și lipsit de aptitudini speciale pentru tagma lui, a putut să răzbească la adăpostul acestor stări morbide, câtă vreme atâția cărturari onești au trebuit să stea la o parte, neputând admite ierarhia banală a neputinței.

Vremea nouă însă nu mai favoriza nemișcarea de subt Unguri. Ori-cât se împietrisesă cei câțiva șefi și subșefi în atitudinea de demult, întrebările au început să-i năvălească din toate părțile. Zi cu zi, subtimpulsul contactului cu vechiul Regat, au intervenit probleme care cereau deslegare în văzul tuturor. Autoritatea de odinioară n'a mai putut fi susținută nici prin mutismul tinerimei, nici prin formulele goale ale unor inteligențe coborâte. Astfel s'a întâmplat, că după desrobirea politică a Ardealului s'a început și descătușarea lui morală. Scoși din colțul lor obscur de ieri și puși în bătaia vântului, mai ales duși la București unde se încrucișază toate energiile, marii moguli ai Ardealului de subt Unguri au făcut o figură de plâns. Câțiva ani au fost deajuns, ca să li se smulgă fulgii, și ei să apară în toată trîsta lor golicione.

Astăzi, în sfârșit, lucrurile s'au avansat în deajuns ca schimbarea să fie evidentă pentru toată lumea.

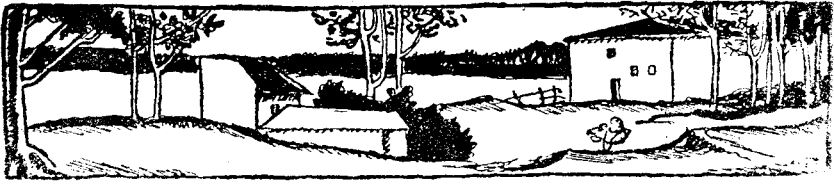
Critica s'a instalat în Ardeal. Cu tot aparatul ei de analiză și disecare s'a așternut aici. Conferințele care continuă la Cluj împotriva blestemelor oficiale ale canonicilor din Blaj, și care sunt sigur că se vor iniția și în alte părți, apar ca cea mai eclatantă dovadă. Bate un vânt nou, o undă de raționalism, o înviorare de cerebralitate. Ori-cât s'ar supăra d. Cicio-Pop, armura argumentelor d-sale nu mai rezistă. Pretutindeni s'au pornit aici agitații de protestanți, e o ade-vărată reformațiune intelectuală și politică.

Conferințele dela Cluj sunt numai un îndemn, avalanșa vine în urma lor. Se resimte împrejur un aier proaspăt de tinerețe și purificare. S'ar părea că troznesc lanțuri ruginite, se năruie beciuri înfundate, și deasupra ruinelor se ivește soarele.

Toți câți cinstiți lumina, bucurați-vă, vine primăvara....

OCTAVIAN GOGA

Scăpătat

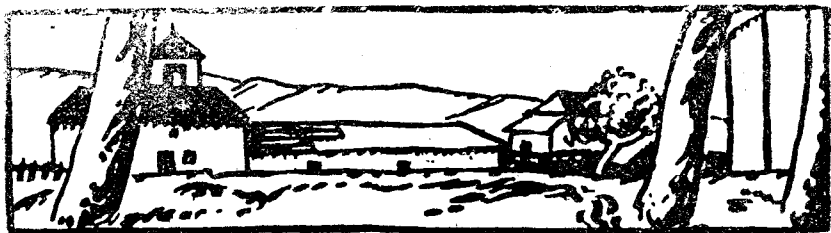
Se duce agale cireada'n spre sat
Cu sara târâtă 'n picioare,
Clopotnița rupe o sdreanță de soare
Din ziua căzută blajin peste sat.

Și Nană nărodul înjură și cântă
Și glasu-i s'alungă c'un muget de taur.
Departe, departe,
Coboară 'n adâncuri o grindă de aur
Sub bura de noapte cărunță.

Și turma se duce cu muștele roi
Pe pielea crăpată de soare.
O goangă îndoae un boi de cicoare
Și cade năucă pe-un ochi de trifoi.

Și liniștea vine pe chinga pădurii
Cu miros de cimbru 'n călcâe,
Departe, departe
Clopotnița 'nfige un cap de mămâe
În marginea lumii... departe... departe...

D. CIUREZU

ASPECTE ȘI DEDESUBTURI

„En famille“

Cele câteva mici adevăruri, (sau cel puțin astfel le socotim noi) pe care le vom înșira mai la vale, nu le-am adunat la un loc vroid să maimuțărăm grupul destul de impunător al atâtor *La Palisse* români, ci fiindcă avem convingerea, că istoria cu oul lui Columb își continuă încă tâlcul în tot felul de domenii, chiar în acest prea luminat veac. După ce ai spus câteun foarte simplu lucru, sar o sută de inși cu gura: „Ei, bravo, parcă noi nu-l știam!“ Vă cred, domnilor, că-l știati (sau nu vă cred, asta mă privește) dar de ce nu l-ați spus!

Pe urmă, mai există o specialitate a opiniei noastre publice: din lene, ori dintr'o caracteristică aversiune față de orice sfortare de a cutega, multe lucruri zac negândite în acel comod subconștient, iar când cineva se hotărăște să le spuie, tuturora li se pare că foarte de mult le cunoașteau.

Dar, în sfârșit, aceasta e o chestie mai complicată...

* * *

După război (epoca nu importă, mai toate sunt aceleași) un simpatc și inteligent intelectual francez, făcându-mi cinstea de a-și aduce aminte că petrecusem în 1917 zile de caldă camaraderie prin noroaiile tranșeelor, venind în țară cu o anume misiune s'a gândit să-mi ceară o mână de ajutor.

Venia din partea unei mari case de editură, să studieze de-aproape desfacerea cărții franceze la noi. Am colindat, așa dar, în tovărășia lui, prin multe locuri și părți. Intr'una din acele zile, eram amândoi în anticamera unui ministru.

Tocmai când franțuzul meu ajunsese la un maximum de interes mirat, tot privind la acea anume forfoteală împetrițată de felurimea

tipurilor, cu larma uşilor deschise şi trântite, brăzdată din când în când de câte o prelungă trenă de parfum vânturată în foşnet de mătăasă, între uşierul, strajă elastică la uşa excelenţei şi un domn, se iscă o, mai mult decât vie, „discuţie“. Rezultatul: domnul trecu sgomotos pragul magic, pe dinaintea celor vreo patruzeci de nasuri, care aşteptam..

Amicul meu urmărise scena cu mare atenţie.

Peste câteva minute, domnul cu pricina ieşia dela ministru. Zărindu-mă, se opri o clipă să-mi dea mâna cu un aier de afabilă protecţiune.

— Bonjur, monşer, ce cauţi pe aci?... Inchipue-ţi, că măgarul ăsta (arată pe uşier) nu voia să mă lase să intru. M'a enervat. Eram grăbit şi aveam ceva urgent cu Costel (aci apăsă). Le revedere.

Franţuzul care-l examinase cu precizie, mă întrebă cine era. I-am spus: un gazetar gălăgios de mâna a patra.

— Şi ce spunea?

I-am explicat, nu cu prea mare plăcere. Dar prietenului meu îi rămăsese în minte ceva, precis.

— Ce-i aceea *Costelll*?

— Diminutivul numelui de botez al ministrului.

Franţuzul clipi din ochi şi zise doar: „a, așa?“

În ziua aceea, după două ceasuri de aşteptare, excelenţa sa ne trimise vorbă că: nu mai poate primi pe nimeni, fiind chemat la Palat..

* * *

Peste vreo două zile ne găseam, tot împreună, în cabinetul unui amabil şi valoros secretar general la alt minister.

Pe când amicul meu discuta cu înaltul demnitar organizarea unui bazar franco-român, uşa se deschide cu furie şi o doamnă corporală, cu dimensiuni de monument, năvăli ca un uragan. Fără bunăziua, cu gesturi teribile, arătând pe un bătrân funcţionar care o urma ducând în braţe un registru şi un voluminos dosar, începe:

— E aici ministrul? Vreau să-l văd imediat. Uite, dumnealui are impertinenţa să-mi spuie că hârtia mea nu se poate face. Auzi, când vin cu ordin dela Bébé Nu se poate face, pentru mine! (Puff, puff, puff!) L'am luat cu toate hârtoagele dumnealui, să-l duc le Bébé! etc. etc.

După ce am ieşit de-acolo, prietenul m'a pus să-i lămuresc scena şi din nou s'a mărginit la cel mai discret comentariu. Adică: „ah, așa!“

* * *

A treia oară eram la un festival în tovărăşia străinului meu prieten şi a altora, băştinaşi.

Cum un reprezentant al forţei publice îndrăsnise să apere un consemn pe care amicul X îl călcase, discuţia ajunsese până la cele mai indigene expresii de energie în funcţiune (pe care X le vărsa torenţial). Sergentul riscă:

— Nu e voie dom'le, nu e voie. Nu înjurați, că vă duc la secție.
— Ce, mă? (etc. etc.) pe mine, mă? (etc. etc.) Tu știi cine sunt eu, mă? Eu sunt văr cu ministrul de războiu!
Sergentul, uluit ca după un duș scoțian:
— Scuzați, n'am știut (cu mâna la chipiu). Poftiți, treceți.

* * *

Dar, după ce, destul de strâmtorat, mă făcui încă odată tălmăciul acestei noi întâmplări, franțuzul meu, rășbit în armura lui de discreție, îmi spuse:

— *Excusez moi, cher ami, ne vous fâchez pas, mais j'ai l'impression que votre vie publique, politique et administrative, se passent en famille...*

* * *

„In familie!“ Admirabil.

Străinul reușise, după câteva reduse și foarte, o, foarte inocente pilde pe care le avusese, să prindă într'o formulă de un cuvânt și jumătate, cu o precizie de laborator, poate cea mai caracteristică dintre stările dela noi.

De câte ori, și care dintre noi, n'a făcut zeci și sute de reflexii cari toate, la analiză, duc spre aceeași obârșie? Nu e oare ciudat faptul, că după o jumătate de veac de „viață liberă“, de „constituționalism“, de organizare „modernă“, de „activitate parlamentară“, etc. etc. suntem complect lipsiți de demnitatea și respectul autorității, de convingerea răspunderii, de simțul oficiului public, de conștiința rolului luat?

* * *

Dar cum ar putea exista demnitatea autorității, când Y, azi ministru, are două mii de amici de servit, pentruca poimâne să poată fi din nou ministru, când douăzeci de veri, șapte cumnați și câteva duzini de nepoți îl tutuiesc în fața oricui, ca și alte câteva duzini de gazetari, foști „colegi“ pe vremuri la vreo gazetă a altui partid decât acela care l'a făcut azi ministru, când toată această lume îi cunoaște toți dinții din gură, știe ce-i gătește bucătăreasa sau pe cine a avut eri, doamna domniei-sale, la ceai?

Doar suntem în familie!

Și invers, cum ar exista respectul autorității, când există cei două mii de amici, cei douăzeci de veri, cei șapte cumnați și cele câteva duzini de nepoți, de fiecare reprezentant mai important al acestei autorități? Toată lumea aceasta, nu dă ea „bonjour“ autorității, cu un cordial deget dus la buze, când autoritatea trece pe stradă în automobil sau ornează cu frac și decorații reprezentația de gală dela Operă? Doar suntem en familie!

Și lumea aceasta nu formează oare centrul opiniei publice?

Cât despre grosul acestei opinii publice, ea a învățat să știe, de mult, că suntem în familie. Și dacă ea, ce e drept, nu se numără direct printre amici și rubeđenii, apoi știe să se alătore indirect, prin a trăia,

a patra, ori a zecea mână. Madam' Popescu roșgă pe dl Ionescu, care e prieten cu madam' Georgescu, care e văr cu domnul Dumitrescu etc. etc. până ce legătura cu ministrul „Costel”, bunăoară, e făcută.

Astfel, celelalte însușiri de serioasă viață de stat, care spuneam că ne lipsesc, devin simple corolare ale teoremei și reciprocei mai sus demonstrate. Vieții noastre politice și în general vieții publice, îi lipsește un lucru esențial: *perspectiva* tabloului ei general, *distanța* între feluritele elemente care o compun.

Ne spălăm cu toți rufele în familie, spălându-le în public fiindcă, cu toții și cu public la un loc, suntem *en famille*. Și se pare că vom rămâne încă multă vreme *en famille*.

VINTILĂ RUSSU ȘIRIANU

Fuziunea șvabo-liberală

Fuziunea partidului populist germano-șvab din Banat cu partidul dela putere, după presa acestuia din urmă ar constitui cel mai de seamă eveniment politic la ordinea zilei. Împrietinindu-se cu această idee, numita presă merge și mai departe, spunând că numita contopire ar depăși sfera de interese a celor două grupări până aci distincte și-i imprimă cu multă mândrie pecetea unui act de mare importanță națională. Ajungând la acest grad de exagerare, presa provincială de aceiaș nuanță a început acum să distribuie printre corifeii locali ai partidului laurii unei prețioase biruinți, depărtându-se tot mai mult de realitate. Tot ceace se scrie în această chestiune nu sunt decât succese imagine, izvorâte dintr'un fond de îndrăznețe exagerări.

Cetitorii acestei reviste știu, că șvabii din Banat, spre deosebire de sașii din Ardeal, au intrat între hotarele României întregite, divizați politicește. Încă pe vremea regimului unguresc formau două tabere distincte. Deoparte era partidul șvabilor kossuthiști, sub conducerea acelorași leaderi cari conduc astăzi partidul autonomist, mascat dela o vreme sub firma de *Volksgemeinschaft*; de alta, o fracțiune infimă de șvabi naționaliști puseseră bazele partidului populist germano-șvab. Consecvent acestor directive din trecut, dela unirea românilor încoace, fiecare a bătătorit un alt drum. Vechii kossuthiști — astăzi autonomiști — au manevrat în toate direcțiile unde nu vedeau români și aspirațiuni de ale acestora, oprindu-se în cele din urmă pe pozițiile frontului unic minoritar, deci față în față, iar nu alături de ideea de stat român. Cealaltă fracțiune, potrivit tradițiilor ei, a căutat și a păstrat contactul cu guvernarea românească de totdeauna, până-când, în cele din urmă, a crezut că și-a găsit locul în cadrele partidului liberal. Reamintind aceste amănunte din trecut, să vedem care sunt proporțiile reale ale actului politic actual, despre care presa interesată vorbește cu atâta risipă de însuflețire. Să începem cu laturea națională a chestiunii.

Fuziunea partidului populist germano-șvab cu partidul liberal nu însemnează dezarmarea unui partid politic, minoritar, ostil, și atașarea lui prin acest mijloc la ideea de stat român. Partidul șvabilor, naționaliști eri și populisti astăzi, a profesat această credință și până aici. Prin urmare, sub raport național, succesul nu este actual, ci de o dată cu mult mai veche, de pe vremea când politica în Banat o făcea instinctul popular, iar nu partidele politice.

Dar însemnătatea fuziunii mult trâmbițate, contrar celor spuse de presa liberală, se reduce și sub raportul politicii militante. Partidul populist germano-șvab nu este un partid organizat pe întreaga țară, nici măcar pe întreaga Transilvanie. El este pur și simplu, un partid local, care nu depășește granițele Banatului, mai bine zis județul Timiș-Torontal. După cât știm noi, celdintâi act de independență sub regimul românesc a fost tocmai protestul lor de a fi confundați cu sașii din Ardeal, cari dela unire încoace se luptă pe toate căile și cu toate mijloacele de a acapara conducerea tuturor germanilor din cuprinsul României. Dacă ei în mod benevol s'au oprit la râul Mureș, cum se poate să reprezinte a doua zi după fuziune mai mult decât înainte de aceasta? Prin urmare, în cel mai bun caz, partidul liberal și-a găsit câțiva pivoți printre cei 159 mii șvabi din județul Timiș-Torontal, căci cei din județul Caraș-Severin, risipiți fiind prin toate târgușoarele, nu contează decât din punct de vedere al politicii comunale.

Se mai vorbește, însă, și de pretinse succese ale unor fruntași localnici, cari se grăbesc să-și incaseze recunoștința prevederii și tactului lor politic, pe care presa proprie o acordă cu amândouă mâinile, cântându-le de două săptămâni osanale. Aceasta nu este decât o simplă înscenare. Toată românimea din Timișoara știe, că în ultimii trei ani, în cuprinsul Banatului, s'a făcut cea mai detestabilă politică, sub raport românesc ca și minoritar. În tot acest timp, guvernarea liberală nu a voit să știe nimic, nici de români, nici de șvabi, pentru că nici unii nici alții nu-i puteau oferi teren prielnic pentru beneficii materiale. Toată lumea românească din Timișoara și Banat știe, că reprezentanții oficiali ai guvernului s'au declarat pe față pentru infima minoritate, ca număr, dar puternică ca forță financiară, pentru aceea care deține comerțul și industria Banatului, care nici șvăbească, nici ungurească nu este. Prin legătura cu această minoritate s'au câștigat ministere și tot prin această cărdășie se vânează acum după recunoștință. Să le-o dea cine poate; nu ne interesează. Noi stăruim aici asupra acestui fapt, pentru ca să putem înțelege anumite concluziuni finale, cari trebuiesc trase din orice eveniment politic.

Dar, am fi nedrepți, dacă nu am recunoaște și existența unei consecințe destul de importantă a recente fuziuni șvabo-liberală. Urmarea importantă este, că ea desleagă mâna tuturor partidelor românești în ceea ce privește minoritatea șvăbească din Banat.

Se știe, că până la alegerile din iarna anului 1922, toate partidele românești s'au ferit să pună candidați români în circumscripțiile cu majoritate șvăbească. Se credea, că regimul românesc este dator cu

acest gest, și fiindcă politica românească nu voia să tragă profit eftin după urma certurilor intestine ale unei minorități, ch'bzuite și simpatice. Speram că, ivindu-se o nouă generație, eliberată de stigmatele culturii maghiare, vor dispărea și neînțelegerile din sânul ei, și după un timp oarecare să se poată prezenta unitară și binevoitoare aspirațiilor legitime ale statului român. Proaspătul eveniment, însă, va trebui să mîc d fice atitudinea menționată a partidelor românești. Deoparte, fiindcă, prin fuziunea partidului populist cu liberalii, lipsește contrapunctul acțiunii șvabilor autonomiști, rămași refractari ideii de stat român: dealta, fiindcă partidele românești au drepturi egale. Prevedem că, în viitoarele alegeri, partidele românești nu vor mai căuta contactul cu nici una din cele două fracțiuni șvabești, ci vor pune candidați proprii și în circumscripțiile cu majoritate șvabească. Evoluția aceasta este cât se poate de de firească, căci partidelor politice li-s'a închis orice altă cale de-a se apropia de șvabi.

Intrucât privește situația viitoare a șvabilor liberali, aceasta nu va fi vrednică de invidiat. Ei au uitat pe semne, că partidul liberal este sclavul conitereserăilor bancare, și că forța economică este de partea celorlalți șvabi, de partea autonomiștilor. Noi, cel puțin, nu credem ca partidul liberal să se mulțumească cu cele 6 cooperative cari se găsesc sub indirecta oblăduire a fostului partid populist. În momentul, când dl Jean Th Florescu se va fi instalat în consiliul de administrație el *Băncii șvabești* din Timișoara „toate glasurile vor amuți“, după cum a spus-o cu atîta francheță zilele acestea la o altă bancă minoritară din Oradea Mare. La Timișoara, cel dintâi glas care va amuți va fi acela al dlui dr. Mihail Kausch, șeful fuzioniștilor, iar peste capul lui vor vorbi implacabilii săi adversari autonomiști: prelatul Blaskovics și dr. Gașpar Muth.

P. NEMOIANU

Teatru unguresc la București

Marele pictor Ingres, — nu mai e acum o taină pentru nimeni, — cânta cu pasiune din vioară. Cânta cu pasiune, dar cânta prost. Și cânta atât de prost, încât nicio critică, oricât ar fi fost ea de aspră, asupra tablourilor pe care le picta, nu rănea amorul său propriu de artist, ca un simplu cuvânt glumeț despre îndoielnicele sale înclinări de violonist. Slăbiciunea lui Ingres a devenit, cu vremea, celebră și expresia verbală care o caracterizează a trecut în dicționare; dar cazul său n'a fost nici cel dintâi, nici cel de pe urmă. Alexandru Dumas, fiul, era foarte convins, că, chiar dacă nu s'ar fi apucat de teatru, ar fi ajuns, totuș, un bucătar celebru, și îngăduia mai de grabă ca prietenii să nu-i guste piesele, decât soriile. Nu e nici o mirare, deci, că de multeori, din greșală, le cam amesteca...

În zilele noastre, în România contemporană, admirăm o întâmplare asemănătoare. Eruditul istoric și mai puțin inspiratul om politic Nicclae Iorga, un învățat cu minunate daruri, scrie drame istorice și tragedii populare. Scrie repede și ori unde. Pe Tudor Vladimirescu, zic discipolii și admiratorii săi, l-a turnat pe peronul gării Ploiești, așteptând într-o după amiază de vară trenul (puțin cam întârziat) spre Vălenii de Munte. Pe Gheorghe Lazăr l-a plămădit în două zile și trei nopți, pe măsuta incomodă a vagonului de dormit, în drum spre Sorbona. Iar pe Sarmală, amicul poporului, l-a confecționat într-o ședință a Camerei, sub pupitru, ascultând o interpelare a părintelui Man, deputat de Ileana-Mare. Teatrul este vioara dlui N. Iorga, — sunt soriile dumisale proprii, — și trebuie să mărturisim, ca foști spectatori ce i-am fost, că această coardă, pe care atât de des o atinge fără sacăz, scârțâie rău. Aceasta nu-l împiedecă pe dl N. Iorga să uite mai de grabă dușmănia adversarilor săi politici decât o absență de entusiasm pentru producția sa dramatică. Dovadă, că fostul președinte al Camerei a putut să-i iete, dlui C. Argetoianu, pumnul pe care i-l'a pus sub nas, dar n'are să absolve nicicdată pe autorul acestor rânduri, pentru sacrilegiul săvârșit acum. Și viceversa. Nu există adversitate, pe care savantul cu meteahnă scenică să n'o spele, opinie pe care să n'o modifice, altitudine pe care să n'o revizuiască, din mo-

mentul în care cineva se hotărește să mărturisească în public o părere favorabilă despre talentul său de dramaturg. Ne arătăm aici fără sfiiciune, convingerea noastră, că, dacă Leon Trozki s'ar hotări să joace într'o piesă de dl N. Iorga, — *Tudor Vladimirescu*, *Gheorghe Lazăr*, sau *Sarmală*, amicul poporului, indiferent, — părerea dlui N. Iorga despre bolșevici ar suferi o simțitoare modificare...

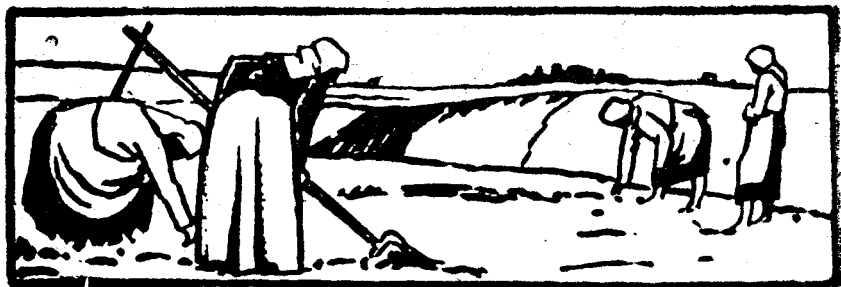
Iată pentruce, zilele trecute, pe când publicul bucureștean se pregătea să sărbătorească cei cincizeci de ani de eroică activitate artistică ai maestrului Constantin Nottara, acest incomparabil animator al cuvântului românesc, dl N. Iorga ne-a poftit pe toți în altă parte. Fericitul autor dramatic ne-a chemat, în aceeaș seară, la *Teatrul popular*, — întemeiat și susținut prin grija sa și pentru operele sale, — ca să aplaudăm trupa din Cluj a dlui Ioanovics, directorul *Teatrului maghiar* din acest oraș. S'a jucat, în ungurește, o piesă a dlui N. Iorga. Bărbat cu un real spirit negustoresc, dar și cu înclinări pentru humor, dl Ioanovics a reprezentat a doua zi *Tartuffe* de Molière, ca să nu mai rămână, pentru cei cari știu să-i înțeleagă intențiile, nicio îndoială asupra sincerității sale din ziua precedentă.

Am fost oaspeții Capitalei tocmai în săptămâna aceea, și am ascultat, la colțuri de stradă sau între patru pereți, nedumerirea totală a bunului nostru spectator român. Teatru unguresc la București? Care poate fi rostul acestei vizite inoportune? Este dl Ioanovics unul din acei mari actori ai lumii, pe cari trebuie să-i vezi jucând, chiar într'o limbă străină, și chiar într'o piesă de dl N. Iorga? Sunt, pe ambele maluri ale Dâmboviței, atâți oameni de afaceri și atâți oameni de serviciu, de naționalitate maghiară, încât a devenit indispensabilă, din vreme în vreme, organizarea unei serii de spectacole cu artiști de acelaș neam? Sau, lăsând toate aceste considerații la o parte, era oare nevoie, acum, de o asemenea demonstrație a îngăduinței noastre? Ca să vorbim adevărat, nimeni nu pricepea nimic. Și priceperea devenea cu atât mai grea, cu cât au început să circule câteva informații și despre d. Ioanovics, fostul director al *Teatrului național*, maghiar, din Cluj, din Clujul unde niciodată nu s'a îngăduit o singură reprezentație în românește. D. Zaharia Bârsan își mai aduce aminte....

Dar, domnilor, nici nu e ceva de priceput în această călătorie de propagandă maghiară. Afacerea e foarte simplă. D. Ioanovics își face treburile, cucerind cu mijloacele cari stau ori când la îndemână unui rutinat profesionist al fardurilor, ocrotirea prețioasă a celui mai nerăbdător dintre candidații la prezidenția Consiliului. Iar d. Nicolae Iorga, o, d. Nicolae Iorga n'ar ezita să invite la București o trupă din Peking, dacă vreunul dintre actorii chinezi ar consimți să interpreteze, de pildă, pe Mihai Viteazul!...

Lămurind, deci, acest neînsemnat incident teatral al vieții noastre politice, trecem mai departe, spre lucruri mai puțin amuzante.

ALEXANDRU HODOȘ

Pribegeà Făgărașul...

Frântă încercarea noastră, la Flămânda, pornirăm spre munți, de unde svoane rele veneau spre noi, amărându-ne... Mergeau oamenii prin mocirla toamnă, fără să cugete la nimic, doar la cine știe ce mărunțiș al vieții din clipele acelea... Ploaia ne-a întovărășit credincioasă dealungul drumului, muindu-ne mădularele, care de mult nu mai aciuaseră în ele căldura mângâietoare. Treceam prin sate, pribegeam fără să vedem casele și gospodăriile în care covițeau purceii și cărâiau găinele, jertfiți și unii și alții de oștirea flămânzită de marșurile grele. Când și când, vreun oștean mai călit în greutate, cerca să arunce o șagă peste monotonia crudă a șirurilor deslănate, dar repede gluma cădea și ea în noroiul clisos, în care mil de găuri lungărețe adevereau urmele pașilor trudnici ai celor ce se retrăgeau dela Dunăre, ca să apere Carpații...

Mergeam în coada companiei pe jos, vrând înadins să-mi asupresc trupul, ca să nu mai simt arsura chinuătoare a gândurilor vitrege... Flămânda, cu cele câteva zile de nădejdi din preajma ei, îmi apărea ca apele nesigure ale unui vis, de care nu puteam da chează că s'a fost petrecut cu mine. Un surâs nelămurit și răutăcios se oprise îndărătnic pe chipul meu, și o ființă străină părea că hohotește spasmodic în încăperea tulburată a sufletului meu. Și toate se topiau, fără voia mea, într'o furie sălbatecă, într'o pornire aspră de blestem. Făceam repede în gând socoteala zilelor de când intrasem în război, și încremeneam de răsvărire, când vedeam că ș'rul lor e așa de mic. Și ca sulițe de foc, așa mi se înfigeau în roșăța de sub pleoape, vorbele de fiere: Turtucaia, Oltul, Flămânda... Rănilor mari de pe trupul țării... De la o vreme, mintea căzând asupra acelor gânduri, pierdu înțelesul lor, iar trupul mergea împins de forța oarbă a războiului... Și iar treceam prin sate, peste poduri și prin lunci, — și iar auziam covițitul purceilor și cărâitul găinelor... Din somnolența aceasta ne

treziră aeroplanele nemțești... Acuma băteau ele cu nădejde, văzând retragerea noastră... Se țineau după noi, ca niște corbi albi cu cruci negre pe aripi... Se abăteau năpraznice asupra satelor, înebunind și fugărind lumea... Se ridica deasupra satului o larmă atât de hăuitoare și de învălmășită, că se părea c'au înebunit toți din sat: femeile țipau, copiii sbierau, bătrânii blestemau, și toți fugeau de pe locul unde îi apucase năcazul acesta... Iar bombele — o! bombele de aeroplan, — cine li-a auzit vâjâitul sinistru și ascuțit, nu le mai poate uita nici dincolo de apele ladului! — bombele străfulgerau trupuri omenești, împrăștiindu-le văzduhurilor... Vedeai capete stinghere și brațe singuratece călătorind năsbătioase prin văzduh, de parcă ar fi fost o joacă a diavolului pe socoteala bieților oameni... Soldații se încruntau, duceau privirea aiurea, iar unii se închinau ferit, aducându-și — se vede — aminte, că de multă vreme nu-și mai purtaseră peste piept, semnul crucii. Și aeroplanele treceau mai departe, spre alte sate. Auzeam atunci, după vijelia aceasta, pe vreun soldat, zicând:

— „Mă, a dracului pasere, ce mai ouă dă din ea!”

Ceva mai luminați, oștenii lărmuiau o vreme, pe urmă tăcerea se așeza pismașă din nou peste șirurile deslănate, care se târau prin noroaele adânci și pocnitoare.

* * *

Și iată că poposirăm în gara de unde trebuia să ne imbarcăm pentru Carpați... La Mihai-Bravul... Stăteam în așteptare, sub salcâmi de lângă gară, când, pe neașteptate, se suiră deasupra noastră zece aeroplan nemțești... Cât ai clipi, începură bombardarea... Nu se mai auzea nici în cer, nici în pământ. Printre pauzele de-o clipită dintre detunări, auzai răgetul mulțimei înfricoșate... Toți fugeau... Se ascundeau pe sub copaci, prosteste, — dădeau busna peste vreo bombă care-i sfârteca de sus până jos, — vedeai cai de la căruțe, trăsniți câte patru deodată, — brațe și bocance fulgerând prin aer, — vagoane sfâșiate de sfărâmături de bombe, — oameni înebuniți urcându-se în copaci și pe case, — bălți de sânge înflorind în noroae, — oșteni căzuți în luptă cu un dușman nevăzut și laș, — iar pe deasupra sfâșierilor, se ridica un huet haotic, făcut din sbieretele oamenilor, trosnetul copacilor și vaerul frunzelor răscolite și rupte de învălmășala bombelor. Și un fâșâit ascuțit, ca de cuțit înfipt în carne moale...

Cu tâmplele svâcnind și cu broboane de sudoare printre firele de păr, priveam înfățișarea lucrurilor din jurul meu... Vaete grele icneau aproape de mine: pornii spre suferinzi... Un soldat nalt, negru la chip, trăgea să moară: o schijă îi trecuse prin dreapta burții și eșise pe dincolo, cu ficat cu tot.. Un camarad scoase repede din ranită un căpețel de lumânare și aprinzând-o, i-o puse la cap. Soldatul, cu buzele și cu ochii albi, se ruga de mine:

— „Să aveți grijă de copilașii mei... Să aveți grijă“!... Și murea..

Alătura, o altă lumânărică își clipea lumina-i slabă: o schijă intrase vrăjmașe în ceafa altui soldat, potricălindu-i creierul cel mic. Soldatul cu mîntea pierdută, căscă gura mare, pentru a prinde aer și o închidea, făcând ușor: hap!.. Iar o deschidea și iar făcea: hap!.. Alătura unul din gornistii companiei se lupta și el din greu cu moarlea, avînd burta desfundată și o labă de picior lipsă, dimpreună cu bocanca (au găsit-o, mai pe urmă, la vreo treizeci de pași, animată într'un copac). Iar prietenul nostru, soldatul Pârlici Ion, foarte serios și înjurînd năpraznic, umbla cu pușca după aeroplan, pe cînd noi ceilalți îngrijeam de răniți. Ridica pușca 'n sus, ochea fără să tragă, și sbiera:

— „Aeroplanul, mă, aeroplanul... Trage mă, nu sta“!..

Și iar ridica arma, ochea, nu trăgea, și înjura. Inebunise...

Și, deși în viața mea nu făcusem așa ceva, cu o putere pe care o simții venindu-mi din văzduh, pusei mîna și, umplîndu-mă tot de sînge, legai rănile și dădui muribunzilor mîngăierea supremă...

După ce aeroplanele își făcură treaba în plin, se lăsară în sbor mulțămît spre Dunăre... Le întovărășeau blestemele noastre. În urmăle, zăceau morții peste tot și sticleau bățile de sînge în lumina palidă a apusului. Copacii, ruși și ei, păreau că plîng deasupra jertfelor... Pe jos zăceau mii de frunze de stejar... Erau coroanele funerare ale celor duși.

Și iată noaptea, pogorîndu-se rece peste toate. Trenul, în huriit asurzitor, ne ducea spre munți. Trecurăm pe lângă Capitală. Svonuri amare se abătura peste noi: trădări și neliniști. Regele amenințat, spărtură grea la Olt, rezerva generală în mișcare, temere de ruperea apărării munților, dezastru... Ședeam pe patele vagonului meu și nu mai voiam să cuget nimic: o neputință nimicitoare îmi destrăma sufletul, fir cu fir, scormonind disperarea... Atît puteam să zic: „nu se poate — nu se poate“...

Primeam Capitala și-mi aduceam aminte de anii petrecuți la carte, între zidurile ei. Vremea aceea venea ca din nevăzute depărtări, ostentivă, până la mine. Acolo, în acea viață de-atunci, stătea obârșia rezelor de acum. Acolo s'a făurit toată vremea de astăzi. În nepăsările de fiecare clipă, în nopțile pierdute desfrînat, în neștirea zilelor de învățătură, în clamoarea goală a acelei vremi, — acolo găsiam deslușirea nevrednicilor de acum. Așa cugetam, stînd între vis și viață, în vagonul meu.

Și iar trenul începu să hurue sdruncinat pe șinele care duceau spre munți. Iată, în miez de noapte, Câmpulungul... Intuneric și frig, noroae și învălmășală...

* * *

Nedormiți și cu trupurile sfărîmate, soldații începură urcușul. Noaptea întreagă urcarăm. Deal după deal, vale după vale... Ca niște hipnotici priveam înainte și mergeam, ca atrași de coamele munților de care mereu ne apropiam și pe care mereu nu le ajungeam. Cînd ziua își aduse peste noi lumina ei palidă, ne găseam pe-un vîrf înalt de deal pe-o șosea netedă și șerpuitoare. Priveam de jur împrejur și

nedumeriți ne întrebam, când am ajuns acolo : unde erau morții noștri !?.. În zare, se ridicau cele de pe urmă culmi ale munților. Nimic nu destăinuia că *acolo* e lupta pentru înfrângerea lor. Se părea mai degrabă, că suntem acolo pentru vreo plimbare de vreme slobodă. Dar nu: în jurul nostru erau arme, baionete și chesoane cu cartușe...

Când căpetenia noastră porunci un repaos de două ceasuri, toți oștenii căzură de plumb, jos, pe iarbă, — și ca 'n visuri grele adormiră 'nlemniți, cu gura căscată și cu ochii întredeschiși. Privindu-i, aveam crezarea că-s morți, ca acei din păduricea dela Mihai Bravul. Pe urmă, dureroasa deșteptare, ca după o beție de opium : chipuri de ceară, ochi de sânge și mușchi peteciți... Așa, de sigur, simt trezirea cei trăsniți de epilepsie.

Pătrunserăm apoi cu mare oboseală în Rucăr. Satul forfotea de oștire și de lume străină. Era un amestec nedeslușit și haotic. La început crezui că nu-i nimic alta decât svoana războiului, dar cu cât intram în inima așezării satului, băgai de seamă că el geme de îngrămădeală. Prin curți stăteau câte trei-patru căruțe încărcate până sus, — în jurul lor mișuna mulțime de femei și copii, cu chipurile înfrigorate și cu mâinele tremurătoare, stând parcă gata să plece neîntârziat spre un loc de siguranță și liniște. Strigăte aspre porneau dela ogradă la ogradă, ca pentru o înțelegere obștească : se vedea că fugarii sunt din același loc. Într'o curte, un preot, cu altfel de antereu ca pela noi și cu un grai deosebit, deslușea ceva unor săteni, arătând în dreapta și în stânga, ca un conducător de oșteni în preajma unei lupte. Și alte căruțe încărcate, având în chilnă purcei și paseri și pe lături oameni și câini, poposeau pe ulițele satului, într'o larmă necuprișă. Copii desculți se țineau de poalele mamelor, care purtau alți copii mai mărunți în brațe, — iar toți, aceiași privire : de ființe gonite de pe locurile lor și neștiind sigur unde să inopteze. Mergeau și ei *undeva*, spre un țel nelămurit.

Și în drumul nostru, prin Rucăr, nu mai departe de acolo, spre munț, întâi niram și rag nesfârșit de aspru, și apoi oșteni în mers, de vale...

Colo, la colțul păduriceii, unde drumul se desparte spre munte, iată un grup de trei : o femeie desculță purtând în brațe o boccea, un copil și încălțările, iar cu mâna cealaltă ținând un copilăș, care mergea și el, desculț, prin pulberea drumului...

Zic : — „Femeie, tu, de unde ești, și unde te duci, așa?..

Femeia, strângându-și copiii la sine, mă privi drept, fără încruntare, dar și fără vreo lumină în ochi.

Imi răspunse :

— „Sunt 'din Făgăraș, — și mă duc în țară...

Nu mai spusei nimic. Cu grijă de a nu fi văzut, ca și cum aș fi făcut un păcat, strecurai copilului din brațe câțiva bani de argint. Femeia duse privirea înlăcrimată aiurea și nu zise nimic.

Vorbii iar eu :

— „Dar cei de vale, de unde sunt?“

— „Tot din Făgăraș...“

— „Și unde se duc?..“

— „Unde-or *veghea* și ei cu ochii...“

Nu mai aveam ce-i spune. Li dorii călătorie bună, la care ea îmi răspunse simplu :

— „Apăi mergeți cu bine, — și, *vegheți* de apărați munții cum să cade...“

Urcând spre munți, priveam în urmă, și, în svârcolul neoit din suflet, vedeam ca într'o halucinație, cum pribegeste norodul țării, spre inima ei... Se trag din margini, spre inimă, șuvoae de sânge, — vin puterile spre a aduce întărirea în clipa cea mare, de răstřiște...

Pribegea Făgărașul aici, — Maramureșul sus, — Banatul aiurea, tcti spre inima țării...

Surâdeam, se vede, singur, mergând spre culmea dealului, căci într'un răstimp auzii în coastă glasul unui tovarăș de arme întrebându-mă :

— „Ce ai, de surăzi singur?“

Trezit, ca într'o sguđuitură, ridicai ochii către prieten și, spre mirarea lui, dădui din cap și-i spusei :

— „Se adună sângele spre inima țării, ca să n'o lase să moară...“

...Pe urmă, ne-am dus sus, să apărăm „cum să cade“ munții...

AL LASCAROV-MOLDOVANU

Romanizarea orașelor

— Improprietărea cu locuri de casă în Ardeal —

Urmărind soluționarea chestiunilor de ordin social și economic, legea pentru reforma agrară din Ardeal a prevăzut în două articole sumare și improprietărea funcționarilor dela orașe cu locuri pentru casă. Acest fapt trebuia să dea, astfel, un imbold păturei culte românești dela orașe.

Nu este ceva necunoscut, faptul că aproape toate orașele de dincoace de Carpați nu sunt, și n'au avut cum să fie, românești. Politica de desnaționalizare, urmată perseverent de regimul maghiar, a reușit aproape pe deplin ca în decursul timpurilor să creeze la orașe un substrat puternic de populație, maghiară în parte, maghiarizată în genere. În acest scop, sașii, șvabii, evreii și alte naționalități conlocuitoare, grație favorurilor ce le căpătau, au servit ca cel mai bun factor de maghiarizare, deși împrejurimile orașelor ardelenice au fost și au rămas cu desăvârșire românești.

În astfel de condițiuni, insulele străine, răsărite din mijocul compact al românismului au fost și centre de propagandă pentru cultura străină, datorită căreia, în cazuri sporadice, au căzut victimă chiar elemente românești. Țăranul însă, dârz și aspru în lupta lui pentru existență, a fost elementul cel mai neînduplecat și a rămas așa până la unirea politică a țărilor surori.

Dacă datele statistice ne dovedesc, că elementul românesc în trecut a fost în număr redus la orașe, nu este mai puțin adevărat, că astăzi avem un procent considerabil de intelectuali, funcționari, militari, comercianți, industriași și meseriași români, cari locuiesc în toate centrele din Ardeal, cu o tendință vădită de înmulțire, întrucât condițiunile sociale și economice vor căpăta o dezvoltare mai mare.

Datorită acestui fapt, criza de locuințe este inevitabilă. Rechizițiile și alte măsuri similare pot fi satisfăcătoare pentru un moment numai. Cu astfel de procedee nu putem fixa pe nimeni la orașe, pe câtă vreme interesul nostru, din toate punctele de vedere, este tocmai con-

trarul. Ca atare, prevederea legii pentru reforma agrară din Ardeal nu este numai umană, dar pe deplin îndreptăţită din punct de vedere al legitimelor noastre interese naţionale.

Dar, odată pusă această chestiune, se nasc altele de aceeaşi importanţă, şi cari complică încă problema romanizării oraşelor din Ardeal.

Ca în orice alte ocazii, când împrejurările impun măsuri aspre şi mai mult ori mai puţin arbitrare, cu deosebire atunci când legile nu sunt complect studiate şi lămurit explicate, zbuzurile de tot felul, nici în cazul nostru, fără îndoială, n'au putut fi evitate cu desăvârşire. S'au putut vedea, spre exemplu, exproprieri de terenuri în suprafeţe mici, cari formau singura sursă de existenţă a unor cetăţeni săraci. Desigur, că dacă am compara pe aceştia cu marele proprietar expropriat, căruia totuşi i-a rămas o suprafaţă însemnată, pe lângă un capital important, atunci contrastul este şi mai evident; mai ales, când ne gândim la preţul de răscumpărare redus, care în genere s'a hotărât, faţă de cel real al pieţei, pentru a nu mai socoti şi situaţia valutară.

Odată însă ce am trecut peste aceste obstacole, ca şi peste problema de a stabili categoriile celor în drept de a căpăta locuri de casă, iată pe micul funcţionar stăpân pe lotul de pământ, pe care ar urma să-şi construiască o locuinţă igienică şi corăspunzătoare rangului său social.

Problema însă nu s'a rezolvat numai cu atât, şi tocmai acum încep greutăţile.

Lipsit de capital, funcţionarul de orice categorie nu-şi va putea construi o casă care să-i fie îndestulătoare, ci, în majoritatea cazurilor, vor lua fiinţă colonii de hidoase cocioabe lipsite de orice estetică, astfel, că mahalălele oraşelor mari se vor naşte şi desvolta ca şi acele similare, vestite cuiburi de infecţie, din Orient.

Exemple avem astăzi chiar, când au şi început clădirile cartierelor de acest fel, pe locurile parcelate de primării.

Priveliştea este direct respingătoare.

Astfel voim noi să romanizăm, să dezvoltăm şi să înfrumuseţăm oraşele din Ardeal?

Pe de altă parte, legea prevede un termen de clădit, de cinci ani după care, dacă lucrarea nu este începută, lotul revine statului, iar plăţile făcute se pierd.

Lupta care se dă pentru obţinerea locurilor de casă, din care unii speră sa-şi facă izvor de ieften câştig prin revândare, aşa cum s'a practicat cu terenurile date de primării, este nejustificată.

Înţelegem crearea de cartire igienice şi potrivite cu planul de dezvoltare normală a oraşelor. Clădirea de băraci, bune în alte părţi, trebuie condamnată. Că ele totuşi există, vinovate sunt autorităţile, cari nu intervin din vreme să oprească pe cetăţeni de a face cheltuieli zădarnice.

În astfel de condiţiuni, ne întrebăm, câţi din cei cari au obţinut loturi vor putea să-şi clădească locuinţe corăspunzătoare? Desigur nu mai mult de cinci la sută.

Am văzut, mai sus, care este starea de astăzi, și cunoaștem condițiile inegale de existență ale păturei românești de la orașe.

Iarăși, ne dăm seama de datoria ce avem față de aceste orașe, și mai ales față de elementul românesc, care trebuie fixat cu orice preț, dacă voim să neutralizăm efectele politice ale antecesorilor magh'ari, și să creăm acea clasă conducătoare cultă și civilizată românească, de care astăzi ducem atâta lipsă.

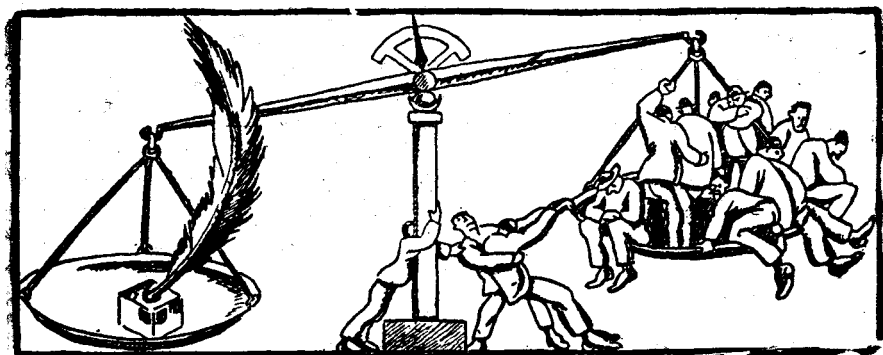
Programul dezvoltării orașelor noastre din Ardeal trebuie conceput fără întârziere și în linii cât mai largi; pentru aplicarea lui trebuie sacrificat orice, și oricât.

Dacă reforma agrară a prevăzut în parte, și a dat un început de soluție pentru rezolvarea acestei probleme, lucrul nu este complet.

Politica noastră, în prezent și în viitor, dacă ar fi consecventă și sinceră, ar trebui să sprijine necondiționat începuturile ce s'au făcut, iar funcționarilor să li se dea posibilitatea, cu ajutorul statului, așa ca în alte țări desrobite, să-și clădească un cămin propriu, unde cetățeanul, în parte materialicește independent, să se desvolte liber și să fie stâlp neclintit pentru propagarea românismului.

În alt caz, prevederile legilor rămân bune numai în teorie, iar străinii de tot felul se vor desvolta nestingheriți în viitor, așa ca și până acum.

IOAN LUCA CIOMAC

Cifre cu subînțelese...

— Bugetul Ungariei pe anul 1924—1925 —

În curs de zece ani, guvernele atotputernice ale Ungariei au condus gospodăria țării fără nici un buget, în baza repetatelor autorizări parlamentare, sau chiar și fără ele. „Banca Austro-Ungară“ a început încă în cursul războiului să opereze cu bancnote fără convenita acoperire. A urmat dezastrul, cu cele două revoluții, și apoi regimul actual, care durează de cinci ani. În acest timp s'a produs devalorizarea monetei maghiare, s'au făcut încercări cu inflațiunea și deflațiunea monetară, și s'au administrat finanțele statului fără nici un control. Situația Austriei a fost similară cu a Ungariei, totuși cea dintâi a prezentat Adunării Naționale, din trimestru 'n trimestru, după cum reclama oscilarea coroanei austriace, bugete exacte asupra gestiunilor financiare ale guvernelor. Acestei împrejurări se datorește faptul, că Austria a obținut cu un an mai curând împrumut străin și și-a refăcut situația economică. Guvernele maghiare au avut însă motive multiple să nu prezinte socotelile bugetare Parlamentului, căci asupra cărmuitorilor apăseau probleme foarte greu de rezolvat, cari înghițeau sume fantastice: întreținerea funcționarilor refugiați, propaganda de denigrare contra statelor vecine, și menținerea la putere a regimului actual, terorist și reacionar.

Aici ar fi să deschidem o paranteză. Tocmai acum se debate la tribunalul din Budapesta procesul de trădare de patrie al fraților *Roboz*, cari, deși creștini, au temperat sub scutul armatei române ororile teroarei albe contra pretențiilor comuniști. Între interesantele depuneri împotriva fraților *Roboz*, găsim și pe aceea a fostului prim-ministru de pe adevale vremuri, *Friedrich István*. Acesta a declarat, că în guvernul său (1919—20) contele *Bethlen* a fost titularul ministe-

rului fără portofoliu pentru chestiile Ardealului, dar aceasta s'a ținut în secret. Presa radicală, cu drept cuvânt, face răspunzător deci pe contele Bethlen pentru mizeria miilor de funcționari „cari la insistența nobilului conte au refuzat să depună jurământul de fidelitate față de noile state și au emigrat în Ungaria, țara făgăduinței la acea epocă“...

Nu mai amintim sumele enorme cheltuite pentru întreținerea diferitelor organizații sociale, cari, la rândul lor, au servit de fortărețe ale actualului regim. Astfel de organizații au fost și sunt: „Ligele pentru apărarea teritoriilor“; „Move“, organizația foștilor ofițeri, care apoi s'a schimbat în organizație economică cu sistem cooperativ; formațiunile studențești cu titlul de educație fizică, reuniunile camaraderesți ale foștilor combatanți (bajtársi szövevények). Se subvenționau apoi instituțiile bancare creștine, „Nemzeti Hitelintézet“ (Institutul de credit național) „Futura“ și „Hangya“.

Totuși, printr'o propagandă neobosită și costisitoare, guvernarea Ungariei au reușit să obțină un împrumut extern, care vremelnic este menit să acopere deficitul bugetar. De mai bine de o jumătate de an, rapoartele înaltului comisar financiar, dl Smith constituie adevărate buletine bugetare, cari prezintă o oglindă reală a gospodăriei statului ungar. Din ele aflăm, că veniturile țării rezultate din încasări vamale și impozite arată chiar excedente. Da, dl Smith, mandatarul statelor cari au semnat împrumutul de asanare, a observat strict obligațiile Ungariei și se îngrijește ca veniturile grevate de gaj să fie vărsate fără cruțare în beneficiul statelor împrumutătoare.

Efectul împrumutului de refacere a fost stabilizarea coroanei, suprimarea aventurilor dela Bursă și a îmbogățirii fără muncă, dar și stagnarea vremelnică a producției industriale și a traficului comercial. În astfel de împrejurări s'a impus categoric întocmirea unui buget ordinar, din care să se vadă la lumina cifrelor pentru ce se întrebuințează veniturile statului și cari sunt scopurile și normele guvernului în acțiunile lui de guvernare? Această muncă ingrată, lovită de vișii inițiale, a săvârșit-o actualul ministru de Finanțe, Bud Lános. (Ion Budu, român de origine din județul Maramurăș, fratele părintelui gr.-cat. Titu Budu).

Prezentarea bugetului pe exercițiul 1924—25, socotit în coroane aur, are o însemnătate senzațională pentru viața publică din Ungaria, atât din punct de vedere politic interior cât și pentru străinătate, dându-se posibilitate să se controleze activitatea guvernului în baza socotelilor reale. Ministrul Bud în discursul său a arătat străduințele fără rezultat ale foștilor miniștri de finanțe. Koranyi cu devalorizarea, Hegedüs cu impozitul financiar, Kállay cu reforma impozitelor, au încercat să salveze situația financiară. Noul vistiernic este într'o situație mai norocoasă; după instituirea „Băncei Naționale Ungare“ și după consolidarea coroanei, el poate să prezinte acum un buget regulat.

Veniturile statului sunt evaluate la cifra de 656.651.000 coroane aur, în schimb, cheltuielile se urcă la 756.582.000 coroane aur, adică se prezintă cu un deficit de aproape 100 milioane coroane aur. Este

de remarcă, că pentru achitarea apunțamentelor funcționarilor se prevede suma de 260 milioane coroane aur, deci 56% din cheltuelile sumare. Acest capitol, în timp normal, apăsă cheltuelile globale numai cu 25—30%. Raportul asupra bugetului menționează, că funcționarii din Ungaria sunt foarte prost salariați, acești funcționari capătă, în coroane aur, numai jumătate din apunțamentele din timp de pace.

Spicuiind în coloanele de cifre, ajungem la constatări surprinzătoare. Ungaria actuală, cu 8 milioane de locuitori, întreține 250 000 de funcționari publici, iar Ungaria veche, cu 20 milioane de locuitori, lucra cu 300 000 de funcționari. Ministrul de Finanțe a anunțat o reducere a funcționarilor cu 16 761 de posturi, dar nici astfel nu se va rezolvi chestia.

Referitor la veniturile statului se arată, că două treimi din totalul veniturilor se incasează din impozitul pe cifra de afaceri (forgalmi adó) un impozit nou, care lovește mai mult pe consumatorii nevoiași. Acest impozit indirect, recunoscut chiar de guvern ca nedrept, se menține în urma insistenței marilor agrarieni, cari împiedică introducerea impozitelor directe.

Trecând în revistă diversele capitole, aflăm că bugetul „Casei Guvernatorului“ a fost sporit cu 70%, motivându-se, că trebuie „ridicat prestigiul capului statului“. A tualmente, guvernatorul Horthy primește 48 000 coroane aur, iar cheltuelile „Biroului Cabinetului“ sunt de 54 000 coroane aur. Acest birou lucrează cu 16 funcționari (cel al Austro-Ungariei avea 32 funcționari). Garda palatului este compusă din 10 ofițeri superiori și 188 de grade inferioare cu soldă lunară.

Bugetul departamentului de Răsboi se înfățișează cu următoarele poziții: Cheltuelile sumare se menționează cu 6 370 000 coroane aur, adică 3 miliarde de lei; acest departament, în bugtul României figurează numai cu 4 miliarde 324 milioane lei, deși ungarilor, după tratat, nu ar avea voie să întrețină o armată mai numeroasă de 35 000 de soldați, iar România are o armată de 125 000 de soldați. În armata ungară servesc 12 717 ofițeri și 23 300 soldați, adică doi soldați sunt încadrați cu un ofițer. Printre ofițeri, tot al patrulea este ofițer superior. Numai solda și celelalte cheltueli de trupă se urcă la suma de 280 milioane de lei, sumă care nu poate fi indiferentă pentru statele cari au interesul primordial, ca în țara aceasta să se normalizeze orânduelile de stat și să se renunțe la veleitățile răsboinice.

Ministerul de Interne figurează cu suma de 66 401.630 coroane aur la cheltueli, ceceae reprezintă 2 miliarde 656 milioane de lei. În bugetul României, pentru acest departament se cheltuește 1 miliard 253 milioane lei. În administrația centrală lucrează mai mulți funcționari decât în 1913. La jandarmerie, asemenea, te isbește disproporția între numărul ofițerilor din timp de pace (177) și acela actual (447).

În administrația ministerului de Industrie și Comerț lucrează 463 de funcționari, față de 312 din timp de pace. Este caracteristic capitolul reparațiilor automobilelor aparținătoare ministerelor, pentru cari se prevede suma de 388 mii coroane aur și 105 funcționari. Ministerul de Finanțe are angajați 18.166 funcționari, deci pentru 422 de

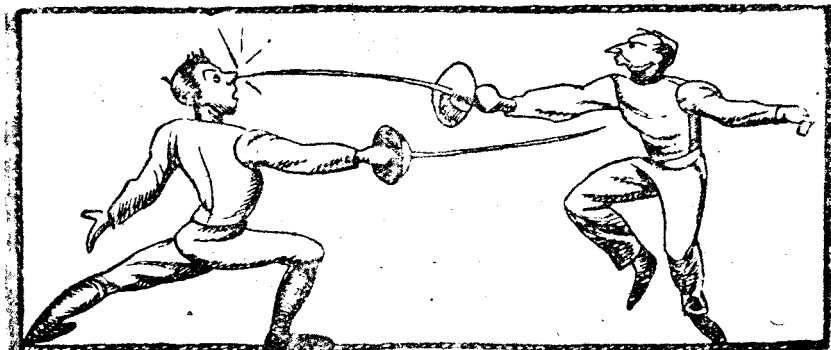
locuitori lucrează câte un funcționar financiar. Cheltuelile acestui minister se ridică la 2.538.000 coroane aur. În 1914, cheltuelile atingeau cifra de 2,850.000 coroane. Actualmente, în centrala administrației lucrează 877 funcționari. În 1914, au fost angajați 594. Acest raport se menține mai ales la funcționarii superiori.

Ministerul Instrucției publice prevede cinci Universități; în schimb, se accentuează că școlile primare de pe Pustă sunt insuficiente pentru înlăturarea analfabetismului crescând. În administrația centrală găsim funcționari mai mulți ca în timp de pace. Presa liberală protestează împotriva megalomaniei de a se întreține cinci Universități, pe când în timp de pace, dela 1867, Ungaria avea doar două. Numai la Universitatea din Budapesta sunt 180 de catedre, cele multe fără studenți înscriși. Dar titularii ridică lefa regulat. (Printre aceștia se găsește și renegatul Siegescu).

Ministerul Afacerilor străine cheltuiește 6.100.000 coroane aur. Pentru serviciul exterior se prevăd 4 milioane coroane aur. Zece miniștrii plenipotențieri se găsesc în serviciul exterior, toți sunt salariați princiar și cu fonduri de reprezentatie. Fondurile secrete sunt de 120.000 coroane aur iar propaganda prin presă dispune de 150.000 coroane aur. Se accentuează cu mirare, că ministerul Afacerilor străine ungar lucrează cu mai mulți funcționari decât Ballplatz-ul de odinioară!

Budapesta, Ianuarie 1925

M. B. RUCĂREANU

GAZETA RIMATĂ

Un apel duios

Di Iuliu Maniu a-adresat un apel către toate partidele, rugându-le să se unească și declarând, în ceace-l privește, că renunță la orice veleități personale.

Gazetele.

*Văzuși fierbintele apel,
Pe care șeful subțirel
Persecutat de asprul frig
Și-ajuns (se zice) la covrig,
L'a adresat surâzător
Ieșind în calea tuturor?
C'un gest de-adevărat creștin
Intinse creanga de măslin,
Și gestul său de bun augur
Păstrează numai un cusur:
Că de pe ramul minunat
Măslinile, — s'au consumat!...*

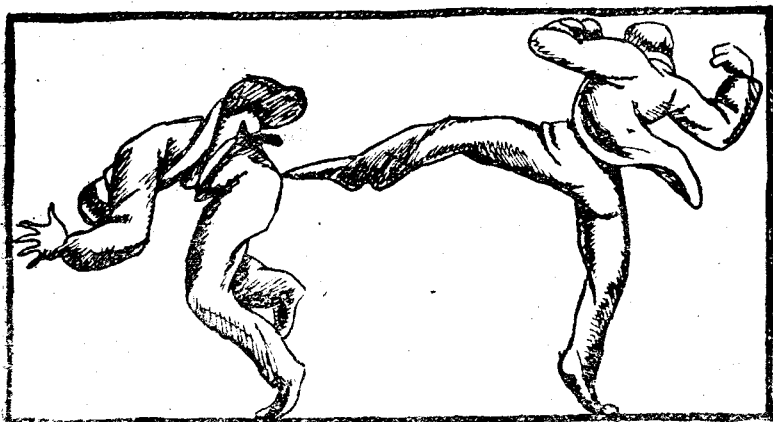
*Și totuș, șeful emotiv
(Sau tocmai din acast motiv)
A adresat, galant, un speech
Partidelor, și mari și mici:
— „Eu, ca să pot să vă unesc*

Sunt pregătit să mă jertfesc
Și-orce mândrie, dinadins,
În pieptul meu s'a stins, s'a stins...
Deci, ca să nu mă contrazic,
Sunt gata să mă sacrific,
Și cu buretele să trag
(S. hwan d'über!) peste ce mi-e drag.
Dacă-i nevoie, dacă vreți,
Mă rad ca Goga pe mușteți,
Viu la întruniri, la zile mari,
Ca Mihalache, în țări,
Imi las, ca Generalul, cioc,
Dacă e ciocul cu noroc,
Și 'n fine ca să-l îmbunzez,
Pe domnul Iorga, mă grimez,
Și joc, în drame populare,
Pe mama lui Ștefan cel Mare!"

* * *

Aci, discursul s'a curmat
Și nu mai știu ce s'a 'ntâmpat,
Dacă fierbintele apel
Pe care șeful subțirel
L-a adresat, ca un erou,
Avu, în lume, vr'un ecou...

NAIE TIMIDU
de profesiune, om modesť

INSEMNĂRI

Apelul d-lui Iuliu Maniu. — Am cetit în gazete apelul adresat de șeful partidului național celorlalte partide din opoziție. Într'un surprinzător elan de modestie, a cărui sinceritate rămâne să se verifice mai târziu, d-l Iuliu Maniu făgăduiește o seamă de concesiuni, dela sacrificiul situației dumisale de președinte până la părăsirea vechei firme a întreprinderii pe care o conduce, numai și numai pentru a face posibilă întemeierea unui mare partid al democrației românești. În cadrele largi și primitoare ale acestuia, ar fi loc, firește, pentru toată lumea. Astfel, ar putea să conviețuiască, fără nicio deosebire doctrinară, d-l Ion Mihalache cu d-l Mișu Cantacuzino, și d. N. Iorga cu d-l C. Stere.

Ideia unei concentrări pe temelii mai largi a partidelor de opoziție de la noi, nu e atât de nouă pe cât ar putea să creadă admiratorii recentii ai gestului d-lui Iuliu Maniu. În repeșite rânduri, d-l general Averescu, anga-

jând, firește, întreaga acțiune a partidului poporului, a propus partidului național și partidului țărănesc o alianță loială și durabilă, pornind dela un program de guvernare comun. Aceste propuneri, dealminteri, n'au fost ținute în taină, publicul a luat cunoștință, la vreme, de răspunsurile primite, și-și poate aduce aminte de ele. Partidul țărănesc, trebuie s'o recunoaștem, s'a arătat totdeauna gata pentru o înlăptuire reală a proiectului. D-l Iuliu Maniu a răspuns, aproape invariabil, că singura piedică pentru o contopire a partidului său cu partidul poporului o constituie prezența în rândurile acestuia din urmă, a d-lui C. Argetoianu. După cât se pare, sentimentele d-lui Iuliu Maniu au evoluat, căci, de data aceasta, prima adeziune pe care a primit-o, cu foarte multă satisfacție, a fost tocmai aceea a fostului ministru de Interne din guvernul Averescu.

Noi așteptăm, totuși, să vedem și

răspunsurile celorlalte partide din opoziție, pentru a judeca în deplină cunoștință și în toată întinderea lui, efectul politic al apelului dlui Iuliu Maniu. Aceasta o vom face, după toate probabilitățile, în numărul viitor al revistei.

Nottara. — Neintrecutul meșter al rostirii românești a fost sărbătorit deunăzi pentru ai săi cincizeci de ani de activitate în slujba teatrului nostru național. Spirit luminat, caracter de o rară noblețe, artist rafinat și dascăl fermecător, întrunind laolaltă însușiri creatoare cari trăiesc deobicei risipite, Constantin Nottara a fost, vreme de o jumătate de veac, mai mult decât un interpret minunat al atâtor opere, eterne ori trecătoare, ale literaturii dramatice universale. Fără îndoială, că și în această direcție, risipa lui de energie și de pricepere trebuie să ne impună admirație, cu cele peste opt sute de roluri pe cari le-a jucat într'un repertoriu de o varietate într'adevăr uimitoare. Dar sărbătoritul mai are și alte drepturi la recunoașterea contemporanilor și a urmașilor săi. Precum numele lui Matei Millo va rămânea legat pentru totdeauna de primele începuturi dibuitoare ale teatrului românesc, tot astfel Nottara rezumă în ardoarea sa de muncă și în pasiunea sa pentru artă, epoca de desăvârșire a acestui cuceritor meșteșug.

În această jumătate de veac din urmă, România și-a împospătat sau și-a clădit din nou toate așezămintele sale de țară civilizată. Pe toate țărmurile s'au cerut puteri uriașe, înfrănețe și credincioase, din al căror duh rodnic să se plâsmuiască începutul, ca la facerea lumii. Teatrul românesc a avut norocul, ca această sforțare istovitoare să nu împușineze nicio clipă, cinci decenii de-arândul, entuziasmul și forța de a înfăptui a lui Constantin Nottara.

Astăzi, pe scena Teatrului național, Nottara se înfățișează ca o admirabilă continuitate. Măine, amintirea lui va persista ca o sacră tradiție..

Pogromuri românești. — Ziarul parizian *Excelsior*, în numărul său dela 18 Ianuarie 1925, a putut să servească cetitorilor săi, următoarea știre transmisă din București prin *Agenția telegrafică evreiască*:

„Populația evreiască din Piatra Neamț a trecut, în primele săptămâni ale anului 1925, prin emoțiile unui pogrom. Faptele următoare s'au petrecut: o bandă de jefuitori, *întovărășită de soldați și sub ordinele unui ofițer*, cu sabia în vânt, se năpusti asupra sinagogei celei mari, unde *devastă totul*. După ce-au săvârșit această ispravă, huliganii se îndreptară spre cele două sinagoge mai mici, pe cari, deasemeni, *le-au distrus*. Așezămintele laice suferiră aceeaș soartă. Astfel, fură *dărâmate școala israelito-română, organizația sionistă și biblioteca acesteia*. E de observat, că autoritățile locale *n'au intervenit* nicio clipă pentru a împiedica pe pogromiști să-și îndeplinească fărădelegile“.

Să nu ne mai mirăm, că un ziar ca *Excelsior* publică asemenea năzbâtii, de vreme ce-și îndeplinește datoria da a arăta originea știrii. Să nu ne mai întrebăm, cine are interesul de a întreține în străinătate propaganda împotriva României, când această propagandă se desfășoară de atâteaori, sub ochii noștri, în ziare pe cari, din obișnuință sau din nebagare de seamă, continuăm să le cetim zilnic. Să nădăjduim, cel mult, că legația noastră din Paris a avut grije să desmintă stupida născocire, și să ne dăm odată pentru totdeauna, ce fel de telegrame se pricep să expedieze dincolo de graniță blumenbergii și honigmanii dela noi.

Mai catolic decât... — Am arătat de atâteaori cu degetul, în paginile acestei reviste, spre anumite atitudini supărătoare și hazlii în aceeași vreme, a unor negustori de păreri scrise domiciliați deocamdată la București, cari și-au însușit demult urăta deprindere de a se amesteca, mai mult decât ne-întrebați, în treburile Ardealului. Cași când ar fi văzut întâia oară lumina zilei tocmai la rădăcina gorunului lui Horia, și cași cum ar cunoaște pe degete trecutul, prezentul și viitorul acestui colț de țară, honigmanii și blumenbergii străzii Sărindar se instalau, cu orice prilej, arbitrii supremi ai oamenilor și ai lucrurilor de aci, judecând aspru pe unii, încurajând cu superioritate protectoare pe alții, dând verdicte definitive, și, mai presus de toate, veghiând ca nu cumva glorioasa moștenire a lui Avram, care s'a mai chemat și Iancu, luptător pentru libertate în 1848, să nu se irosească în zadar.

Pentru această atitudine a noastră de sincer dispreț față de acești ardeleni improvizați, cu pașaport din Galiția orientală, noi am fost de-atâteaori muștrați, de-atâteaori insultați, cu deosebire de presa partidului național, încât ne venea cât pe-aci să credem că suntem vinovați, prea vinovați, față de sacrul principiu al libertății scrisului. Iată însă, că suntem acum răsbunați de o mică întâmplare, care s'a spart, dintr'odată, chiar în capul celor, până mai ieri, protejați. Confrații noștri dela Cluj, atât de în-antați pe urma sprijinului acordat de cunoscuta presă independentă a Capitalei, au avut ocazia să vadă, cam ce surprize pot aduce unele tovărășii. Protectorii, unori, devin cam incozoi...

Așa s'a întâmplat, săptămâna aceasta chiar, cu gazeta *Patria* din Cluj. Organul partidului național și-a permis o atitudine... riscată, pe care d.

Albert Honigman a socotit-o drept abatere, și a incasat cu resemnare dureroasa lecție.

Iată cum stau lucrurile.

În partidul țărănesc s'a declarat, decurând, cunoscuta sciziune a dlor Morărescu, Spăneșteanu și Rioșanu. *Patria*, cântărind în balanța sa proprie atitudinea partidului pentru care luptă de șase ori pe săptămână, a combătut acțiunea celor trei deputați. Atât a fost deajuns, pentruca *Lupta* să sară în sus de trei coți, țipând în gura mare, că gazeta dlui Iuliu Maniu a trădat interesele Ardealului: — „Ne așteptăm, scrie aidoma fagurtele din București, ca directorul *Patriei* să-și armonizeze puterile de a aprecia faptele politice cu hotărârile și atitudinile conducerii partidului, căci și în cele politicești cași în cele bisericicești, părintele Agârbiceanu trebuie să știe, că dela conducere se iau îndrumările spre buna îndeplinire a datoriei...”

Înțelegeți bine, — și în cele bisericicești! Aceasta înseamnă, că Albert Honigman veghiază și aici... Albert Honigman e mai catolic decât Blajul! Ceeace era de demonstrat.

Unul care are opinii. — Un domn Teofil Dragoș din Baia Mare, de profesiune deputat liberal ca atâția alți cetățeni fără indeletnicire precisă, s'a pomenit fără veste că are și dumnealui păreri asupra situației politice, pe cari le-a încredințat spre popularizare unui ziar maghiar din Ardeal. Nu vom fi atât de puțin cuviincioși cu cetătorii noștri, încât să reproducem aci proza tristului ipochimen de frontieră, care, fără prea multă bătaie de cap, indică opiniei publice ardeleni drumul drept pe care ar trebui s'o apuce. Nu vom reproduce nimic, pentrucă ni-se pare mult mai interesant dl Teofil Dragoș decât opiniile dum'sale... Apucând, deci, frumusețel, de guler, și ridicând

în văzul tuturor pe acest fost prefect cu dosar tenebros la departamentul Internelor, și actual reprezentant al națiunii cu veleități de ministeriabil nemulțumit, îl expunem pentru complecta lămurire a deaproapelui, ca pe cel mai elocvent tip al aventurierului politic din vremurile noastre. Credeam, până acum, că suntem numai în fața unui nenorocit dar firesc tablou al împrejurărilor cam imprecise prin care trecem. Atâți oameni de nimic, cu bagajul intelectual ușurel și cu poftă de mâncare ineputabilă, și atâți vânzători lacomi de situații câștigate ieftin, au năvălit în arena invălmășită a luptelor publice dela noi, încât priveam la aceste ca la un fenomen fatal. Dl Teofil Dragoș, fiind unul din cei mulți aruncați la suprafață de roata norocului, nu ne supăra prea mult. Așteptam, liniștiți, ca lucrurile să se potolească, și fiecare să-și ia locul care i-se cuvine. Care, la el acasă, care, la pușcărie... Oameni suntem, și le pricepem pe toate. Ei, dar dl Teofil Dragoș nu se mulțumește să încaseze și să tacă. Dl Teofil Dragoș vrea să dea îndrumări, dl Teofil Dragoș publică interviuri la gazetă, dl Teofil Dragoș are opinii.

Iată cecece nu putem să tolerăm, odată cu capul... E prea mult!

O rectificare. — Cetitorii *Țării Noastre* își reamintesc, desigur, inteligenta campanie, pe care ziarul *Viitorul* a dus-o împotriva dlui Octavian Goga, înv. nuindu-l, din bun senin, de regionalism. Semnalul atacului, de scurtă durată se vede, fusese dat printr'un interview al dlui Lapedatu, pașnicul ministru al Cultelor, care, greșit informat asupra conferințelor dela Cluj, se grăbise să sufle, îngrijorat, dintr'o trâmbișă de alarmă. Iată, însă, că lucrurile au luat o altă întorsătură. Intr'un nou interview din

Viitorul, impodobit dealtfel cu aceeași fotografie, d. Al. Lapedatu dă următoarele explicații, revenind asupra mult discutatei conferințe:

„Lozinca de care vorbesc — regionalismul — nu a fost susținută de nimeni în sensul manifestat de organizatori. Publicarea cuvântului dlui Octavian Goga și lămuririle date de d-sa în „Țara Noastră“ dovedesc cu prisosință, că sensul eronat atribuit acestei cuvântări a fost cauzat de anumite informațiuni exagerate și tendențioase“.

Ne pare bine, că d. Al. Lapedatu a sfârșit prin a se convinge despre sensul adevărat al cuvântării dlui Octavian Goga, și a reșezat, cavale-rește, părerile noastre asupra intereselor Ardealului în cadrul lor firesc de unitate națională.

Popa Man și evenimentele. — Un redactor al ziarului *Patria* a angajat zilele trecute o convorbire cu popa Man dela Ileanda Mare. N'avem nimic de zis până aici. Iși caută, fiecare, plăcerea intelectuală pe unde poate... Convorbirea cu popa Man s'a transformat însă, la gazetă, într'un adevărat interview politic. De aci încolo ar începe, prin urmare, plăcerea noastră. Bărbatul practic și de bun simț, — așa-l recomandă cel puțin redactorul *Patriei*, — a găsit, cu multă înțelepciune, o explicație unică, un soi de cauză a cauzelor, pentru toate evenimentele la ordinea zilei. Toate câte se întâmplă, dela o vreme încoace, se datorește cel puțin unei intrigi liberale... Așa dar, și conferințele recente dela Cluj, organizate de revista *Societatea de Mâine*, organul intelectualilor din partidul național, — conferințe cari au fost drastic injurate la *Viitorul* și la cari n'a fost invitat niciun liberal, — sunt deasemenea „o înscenare ieșită din tabăra liberală“.

Deștept bărbat, popa Man! Nu credem să existe în toată Țara Cănelui, dela Gherla până la Dej, un al doilea exemplar de acelaș calibru. Din nefericire, popa Man alunecă, din când în când, pe o pantă primejdioasă de polemică, și pomenește, cu atâta haz de cărciumă, despre „bezzelele“ pe cari d-l Octavian Goga, ci-că le-ar face... partidului liberal. E aceasta o obrăznicie, pe care ne grăbim s'o vărăm repede înapoi, cu tocul întors, pe gât-lejul (cam răgușit) de unde a ieșit. Popa Man a greșit, probabil, numărul paharelor... De altfel, după autorizata dumisale părere, tot liberalii sunt aceia cari au creat mișcarea studențească, liberalii au provocat dizidența d-lui Vasile Goldiș și a celorlalți semnatari ai cunoscutului memoriu, liberalii au stricat fuziunea național-țărănistă de astă vară, și tot liberalii...

Și tot liberalii, credem noi, dacă sunt în stare să pună la cale atâtea lucruri șugubețe, vor putea să mute „Majesticul“, agreabilul local de petrecere, direct în dieceza Gherlei, pentru deplina satisfacție a curiosului călugăr. Suntem doar, cu toții, pentru descentralizare!

Fuziunea șvăbească. — Felicitând guvernul liberal pentru contopirea sa cu fragmentul de partid șvăbesc al d-lui dr. M. Kausch, *Neamul Românesc* se poticnește încă odată de pragul nostru, informând pe încredzătorii săi cetitori, că acest istoric eveniment minoritar reprezintă, de fapt, încă un eșec al nostru. Noi am fi fost, adică, aceia cari am alergat după alianța cu șvabii dlui Kausch, aceștia, însă, oameni mai practici, au preferat să închee o învoială cu stăpânirea de azi, decât să-și pună nădejdea în cărmuirea de mâine.

Nu știm cum se face, dar de câteori d-l N. Iorga se urcă în Simplon, ca să se ducă la Paris, redacția *Neamului Românesc* deraiază. Din toată

povestea sa, cu nenumăratele călătorii ale d-lui Groșoreanu între Timișoara și Ciucea, nicio iotă nu corăspunde cu realitatea. Adevărat e numai atât, că în sertarul d-lui Octavian Goga se găsește un lung memoriu, însoțit de o propunere precisă de fuziune, iscălit de acelaș d. dr. M. Kausch, în numele aceluiaș fragment de partid șvăbesc. Memoriul d lui Kausch se mai găsește, poate, și în alte sertare... Nu cercetăm. În orice caz, dacă șvabii dumisale nu se găesc astăzi în partidul poporului, aceasta e numai din vina noastră.

Oameni sinceri și curagioși, noi ne mărturistm păcatele, când ele există într'adevăr. Dar nu e nicio nevoie să ni se arunce în spinare și altele, pe cari nu le-am săvârșit.

Perpetuum mobile. — Cu oarecare nuanță de melancolie, d. Matei Cantacuzino, simpaticul porumb călător al vieții noastre politice, a părăsit, prin demisiune scrisă, partidul țărănesc. E un sfârșit pe care l-am prevăzut. Nu ne facem, bineînțeles, niciun merit din această ușoară profecie. Cine putea să creadă, brusc, în statornicia estetului dela Iași? Viața e atât de scurtă, gândurile omului atât de nerăbdătoare, și partidele din România atât de multe! D. Matei Cantacuzino a rămas, cel puțin, consecvent cu propriul său temperament, urmărind, de-alungul propriilor sale păreri schimbătoare, strălucirea proteică a unei argumentări rafinate, care se caută pe sine însăși. Părăsind, după cum singur mărturișește în scrisoarea dumisale, acest „ultim adăpost“ al „accidentatei“ sale cariere politice, fostul conservator, liberal, averescan, țărănist, și celelalte, nu va întârzia, nădăjduim, să se așeze din nou, pe altă ramură. Viața își urmează ritmul ei neîntrerupt, cugețarea nu se lasă încătușată... *Perpetuum mobile!*

Redactor responsabil: ALEXANDRU HODOȘ